

оскільки будь-який земельний спір виникає в межах земельних правовідносин, що врегульовані законом та підзаконними нормативно-правовими актами, то такими критеріями для органів місцевого самоврядування є надані їм повноваження, а для громадян та юридичних осіб – їх права.

Згідно з ч. 2 ст. 158¹ передбачає, що суди та органи місцевого самоврядування «сприяють примиренню сторін земельного спору» [4]. На нашу думку, це означає, що дані органи, які законом уповноважені вирішувати земельні спори повинні ознайомлювати сторін спору, які до них звернулися про можливість вирішення їхнього спору за допомогою процедури медіації. А далі вже сторони обиратимуть, який саме спосіб захисту своїх прав використати.

Ч. 3 ст. 158¹ «договір про проведення медіації та угода за результатами медіації у земельних спорах укладаються в письмовій формі» [4]. Під час аналізу положення даної частини виникає побоювання стосовно диспозитивності даної норми в частині регулювання надання послуг медіації. Чи завжди в земельних спорах важлива домовленість саме в письмовій формі? На це питання відповідь надасть практика.

Частина 4 ст. 158¹ дає чітку відповідь на питання, що буде, якщо сторони не виконають домовленість за результатами медіації? «У разі невиконання чи неналежного виконання угоди за результатами медіації сторони медіації мають право звернутися для розгляду земельного спору до органів, що вирішують земельні спори» [4].

Отже, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні достатньо правових підстав для застосування процедури медіації під час вирішення земельних спорів. У разі звернення до медіації потрібно враховувати наявність повноважень сторін на вирішення спору та відсутність імперативних вказівок на обов'язкове юрисдикційне вирішення спору або ж прямої заборони проведення медіації в певних випадках.

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

2. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах : Директива 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. URL: <https://ukrmediation.com.ua/images/DOCS/Model-documents/mediation-directive-ukr.pdf>.

3. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III, в ред. від 26.11.2021 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14/stru#Stru>.

4. Про медіацію. Текст закону України підписаний Головою Верховної Ради України та направлений на підпис Президенту України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3504&skl=10.

5. Верховний Суд у цифрах і фактах за 2020 рік. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Zvit_2020.pdf.

6. Пацурківський П. С., Гаврилюк Р. О. Людське право на медіацію. *Право України*. 2020. № 7. С. 212–229.

7. Sietchiping Remy, Oumar Sylla, Christol Paluku Mastaki. Guide to land mediation: based on the experience in the eastern democratic republic of the congo. Copyright © United Nations Human Settlements Programme. (UN-Habitat), 2013. URL: <https://landportal.org/node/29903>.

Марина НОВІКОВА

викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У світі внаслідок стрімкого розвитку науки, техніки, нанотехнологій змінюється світогляд людини. Крім того, змінюються і життєві пріоритети: духовні цінності поступаються своїм місцем матеріальним. Темп життя стає стрімким, а середовище агресивним. Звичайно, при цьому велика ймовірність розвитку конфліктних ситуацій. Для швидкого, економічного та продуктивного вирішення конфліктних ситуацій, особливо в умовах карантинних обмежень, спричинених COVID-19, коли судові органи перевантажені, набувають актуальності альтернативні способи врегулювання

конфліктних ситуацій, зокрема медіації.

Дослідження різних аспектів медіативної процедури здійснювали такі вчені, як: О. Кірдан, Л. Романадзе, І. Єфремова, О. Городецький, Т. Подковенко, Д. Кушерець, В. Козирева, Х. Бесемера, Е. Борисова, Ю. Розман, А. Залара, С. Кузьменко, Т. Худякова, Т. Цувіна, Н. Турман, Ю. Притика та ін.

Досліджуючи правову природу медіації, варто зазначити, що медіатора ототожнюють з суддею чи арбітром, але головним завданням для медіатора є залишатися незалежним. До його компетенції під час проведення процедури медіації не входить дослідження доказів, встановлення фактів, винесення рішення, яке підлягало б примусовому виконанню. Деякі наковці ототожнюють медіатора з посередником, тому посередник не має права диктувати умови угоди або примушувати конфліктуючі сторони до того чи іншого рішення [4]. Медіатор на свій власний розсуд має право вирішувати питання структури медіації, окремих процедур проведення медіації. Це та необхідна свобода, яка реально забезпечуватиме порозуміння між сторонами. У медіації важливо мати можливість висловити свою позицію та бути почутим. Тільки такий шлях досягнення порозуміння.

Медіацію як суспільний феномен та особливий вид діяльності людини доволі складно відтворити в межах короткої дефініції. Спроби формулювання єдиної загальноприйнятної та методологічно правильної дефініції пов'язані з деякими труднощами. Найперше, пов'язані вони з великою кількістю видів медіації залежно від сфер її застосування та медіаційних технологій проведення, а також очікуваних результатів, цілей та функцій, які медіація повинна виконувати [3, с. 19]. Окрім того, проблеми під час відповіді на питання, чим є медіація, також зумовлюються визначенням ролі медіатора, а особливо, якою повинна бути його участь у досягненні згоди, можливості проведення медіації в суді або безпосередньо під час судового процесу тощо.

Медіацію розглядають як спеціальну форму вирішення спорів, що ґрунтується на діяльності третьої особи, яка є нейтральною та безсторонньою щодо сторін та предмета їх спору, основні завдання якої полягають: – сприянні досягненню порозуміння, яке є взаємоприйнятним та враховує інтереси та потреби обох сторін; – формуванні позитивних взаємовідносин та підстав співпраці між сторонами спору, а також сприяння у самопізнанні, самовдосконаленні і так званому внутрішньому моральному зростанню [1, с. 42]. Як бачимо, здебільшого медіацію визначено як неформальний метод вирішення спорів, що ґрунтується на засаді довіри, в якому нейтральна та безстороння третя особа допомагає сторонам у взаємній комунікації, визначенні інтересів та основних дискусійних, спірних питань, а також у знаходженні спільного взаємоприйнятного рішення на основі порозуміння. Відповідно таке трактування медіації визначає одразу її чотири основоположні елементи.

Медіатор є завжди особою нейтральною та безсторонньою; медіація ґрунтується на довірі; сторони, а не медіатор ухвалюють остаточне рішення щодо наявного спору; а роль медіатора полягає у допомозі сторонам у досягненні порозуміння. Саме тому варто наголосити, що медіатор контролює процес, а не результат. На відміну від суддів, медіатор не має юрисдикційних повноважень. У жодному випадку він не є уповноваженим до прийняття якогось остаточного рішення чи висловлювання своєї позиції, думки у конкретній ситуації.

Мета медіації полягає у досягненні порозуміння, тобто таких домовленостей, які будуть прийнятні для усіх сторін спору. Звичайно, ідеалом є знаходження такого розв'язання, яке відображає та оптимально узгоджує їх інтереси в розумінні того, що кожна з сторін щось отримує і нічого істотно не втрачає [2, с. 43]. Однак медіація не завжди мусить бути пов'язана з детальним узгодженням усіх фактичних та правових обставин справи. Медіатор не проводить формалізованого процесу, не викликає свідків та експертів, а його метою не є встановлення правди – ні об'єктивної, ні процесуальної.

Отже, медіація має переваги, а саме: економія часу, економія фінансових ресурсів, неофіційність процедури, конфіденційність та збереження репутації та сталість рішень. Медіація може використовуватись у діяльності адвоката, але на нашу думку, адвокат вирішуючи спори та конфлікти через медіацію у своїй діяльності не повинен надавати психологічні або юридичні послуги, оскільки медіація працює з предметом спору, змістовною частиною – проблемою та інтересами учасників спорів та конфліктів, а також причин конфлікту, емоційного (душевного, морального) стану його учасників та роботою із цими емоціями, тобто поєднує в собі ці два аспекти, кожен адвокат повинен

дотримуватись чіткої структури процедури проведення медіації, орієнтуватись на інтереси сторін, забезпечити розуміння між сторонами, при цьому бути незалежним, нейтральним та неупередженим медіатором.

1. Kalisz A., Zienkiewicz A. Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu. Warszawa Wolters Kluwer Polska. 2014. 344 s.

2. Колеснікова М. В., Шаповалова А. О. Актуальність впровадження інституту медіації в законодавстві України. *Правові горизонти/Legal horizons*. 2017. С. 41–46.

3. Подковенко Т. Медіація як спосіб альтернативного розв'язання конфліктів: генеза та інституційні засади. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1 (9). С. 17–22.

4. Подковенко Т. О. Правова природа медіації. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід* : матеріали III Міжнар. науково-практ. конф. (м. Тернопіль, 20–21 квітня 2021 року). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28613/1/59.PDF>

Вікторія САВІЩЕНКО

директор Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
кандидат педагогічних наук, доцент

Каріна ГАВУРСЬКА

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ МЕДІАЦІЇ: МОЖЛИВІСТЬ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Найбільш поширеним на міжнародному рівні серед альтернативних способів врегулювання спорів є інститут медіації. Ефективність медіації доводиться на практиці в тих країнах, в яких вона впроваджена. У зв'язку із тим, що інститут посередництва на цей час в Україні знаходиться на етапі формування і впровадження, вивчення міжнародного досвіду та законодавства інституту медіації є актуальним на сьогодні.

Принцип вирішення міжнародних спорів мирним шляхом є одним з базових принципів міжнародного права. Закріплений в п. 3 ст. 2 Статуту ООН [1], він зобов'язує держави вирішувати виникаючі спори мирними засобами вирішення міжнародних спорів. Такий обов'язок існує для того, щоб не наражати жителів конфліктуючих держав, а також світове співтовариство на небезпеку. Тому держави намагаються використовувати ефективні механізми мирного вирішення спорів, незалежно від ступеня їх участі в конфлікті: чи є вони його сторонами, або є третіми особами. Одним з поширених способів вирішення конфлікту є ведення переговорів між державами. Зазвичай саме переговори є першою стадією в процесі врегулювання виниклих розбіжностей. Якщо переговори виявляються неефективними зовсім або недостатньо ефективними, то сторони спору можуть використовувати альтернативні способи, а саме медіацію або посередництво. Загалом термін «mediation» в перекладі означає «посередництво». Однак між цими двома значеннями необхідно провести дефініцію [1].

Термін «mediation» має на увазі під собою таку ситуацію, де в суперечку між сторонами допомагає вирішувати посередник, але головна його мета – це налагодження діалогу між сторонами, що сперечаються. Посередництво (conciliation), це та ж сама медіація, тільки посередник більшою мірою бере участь у вирішенні спору, наприклад, пропонує варіанти угоди для сторін, а не обмежується зведенням конфлікту до мирних переговорів, як медіатор. Проведення процедури медіації на міжнародному рівні мало чим відрізняється від медіації всередині правової системи держав. Медіатор зосереджується не на конфлікті, як такому, а більше на тому, щоб виробити у сторін